

TÁRSASÁGI ÜGYEK

Posgay Ildikó (1947–2022)

Hosszú évek óta tudni lehetett egészsége megromlásáról, betegségéről, mégis mindenkit, aki ismerte, váratlanul ért Posgay Ildikónak, a Nyelvtudományi Intézet nyugalmazott főmunkatársának, tudományos osztályvezetőjének, a Károli Gáspár Református Egyetem volt docensének halálhíre. Szinte valamennyi régi ismerősnek ugyanaz volt az első döbrent reakciója: az a szép, fiatal, kedves, okos asszony? Így él emlékezetünkben a kutató nyelvész, a sok száz diákot oktató tanár, akit bizony nagyon megpróbált az élet, mégis mindvégig valami nyugodt derűvel járta be a számára kiszabott utat.

Budapesten született 1947 nyarán, ám mindig rábaközinek tartotta magát. A Ludovika-kertre néző lakásuk helyett az iskolai szünidőket, a nyarakat a közeli és távolabbi rokonok, unokatestvérek körében Rábacsanakon töltötte, ott, ahol felmenői, a falu legmódosabb gazdáiként, a település korábbi életében jelentős szerepet játszottak. Kítűnő tanuló és kiváló sportoló volt, élsportolót kívántak belőle nevelni, ennek ellenére ő a tanulmányait tartotta fontosabbnak. Érettségi után felvételizett az ELTE magyar–francia szakára, s bár 7 évvel idősebb bátyja, aki később neves építészmérnök lett, származása, a család egykori szerepének negatív megítélése miatt évekig nem kerülhetett be a Műegyetemre, ő – ugyan átírányítva a magyar–oroszl szakra – mégis rögtön felvételt nyert a bölcsészkarra.

Az egyetemi évek alatt alakult ki érdeklődése a névtan és a dialektológia iránt. Hallgatóként részt vett a nyelvjárásgyűjtő utakon, az ott szerzett tapasztalatokat későbbi munkája során tudta felhasználni. Nagy lelkesedéssel végezte diákköri szervezőmunkáját is. 1970-ben, közvetlenül a diploma megszerzése után, az MTA Nyelvtudományi Intézetének lett a munkatársa, s a következő évtizedek során több jelentős kutatás résztvevőjeként dolgozott. Kiss Lajos mellett, az ő vezetésével igen jelentős részt vállalt a Földrajzi nevek etimológiai szótárának munkálataiból (KISS LAJOS, Földrajzi nevek etimológiai szótára. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1978), ennek eredményeként is kezdetben leginkább névtanósként vált ismertté. Bár kezdő, fiatal kutató volt, első megbízásként már több helynév-etimológia megalkotása, kidolgozása fűződik a nevéhez, amelyeket beépítettek a szótár szócikkeibe (POSGAY ILDIKÓ, Kékes. Magyar Nyelv 1972: 458; Mehádia. Magyar Nyelv 1972: 459; Írott-kő. Magyar Nyelv 1973: 217; Dobogó-kő. Magyar Nyelv 1974: 463; Trianon. Magyar Nyelv 1975: 330).

Egyéni személynévtani kutatómunkája eredményeként – bizonyítva a családi hagyományokhoz való erős kötődését is – 1973-ban védte meg *summa cum laude* minősítéssel Rábacsanak személynevei című doktori értekezését. Disszertációja az ELTE Nyelvtudományi Dolgozatok sorozatában jelent meg (12. sz. 1973).

A földrajzi nevek etimológiai szótári munkája 1978-ban fejeződött be, s Posgay Ildikó ekkor került az Imre Samu vezette Regionális köznyelvi kutatások munkacsoportjába,

ahol a nyelvtudomány újabb területét nyílt alkalma bejárni. Még egyetemi hallgatóként megismerte a magyar dialektológia legnagyobb vállalkozásának, a Magyar nyelvjárások atlaszának már hozzáférhető eredményeit, a kutatócsoportban viszont az atlasz készítőinek irányításával részt vehetett abban a munkában, amely egy következő lépcsőfokot jelentett a kutatásban: a nyelvjárások és a köznyelv egymásra hatásának, annak a változásnak a vizsgálatában, amely a nyelvhasználatban a történelmi-társadalmi átalakulás következtében végbement. A városi köznyelv állapotát illusztráló adatokat Pápán gyűjtötte, elemzéseit tanulmányokban tette közzé. (A pápai regionális köznyelv első tapasztalatairól. In: IMRE SAMU szerk., *Tanulmányok a regionális köznyelviség köréből. Nyelvtudományi Értekezések 100.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1979. 65–77; A regionális köznyelvek egyik hangtani jelenségéről. *Magyar Nyelv* 1982: 357–360; A hátrább képzett *l.* *Magyar Nyelv* 1985: 107–109).

A dialektológiai tárgyú munkák ezt követően is folytatódtak, mégpedig már nemzetközi együttműködésben. 1990-től részt vett a Nyelvtudományi Intézet Élőnyelvi Osztálya és az ELTE Lengyel Tanszéke összefogásával készülő Kárpát Nyelvatlasz munkálataiban: az adatgyűjtéstől a szerkesztésig jelentős szerepet játszott e nagy vállalkozásban. Korábbi, a dialektológiai kutatásban szerzett tapasztalatait jól fel tudta használni a magyar és a környező szláv nyelvek kapcsolatának vizsgálatában (BALOGH, LAJOS – BAŃCZEROWSKI, JANUSZ – POSGAY, ILDIKÓ, *Węgierskie elementy leksykalne w językach karpackiego w świetle danych „Karpackiego atlasu Dialektologicznego”.* *Prace Filologiczne* 2000: 27–34; POSGAY ILDIKÓ, A Kárpát nyelvatlasz magyar lexikai elemei. *Magyar Nyelv* 96: 368–371) értékes megfigyelésekkel, adatokkal gazdagítva például a kisebbségi magyar nyelvhasználat sajátosságainak megismerését. Ebben segítségére volt, hogy családi kapcsolatai révén (1980-ban házasságot kötött az erdélyi magyar értelmiségiként, kisebbségi sorban felnőtt Szabó T. Ádámmal, Szabó T. Attila fiával) lehetősége volt közvetlenül tanulmányozni a határon túli magyar nyelvhasználat jellemző, meghatározó sajátosságait, amelyeket cikkeiben elemzett (POSGAY ILDIKÓ, *Névhasználati sajátosságok Erdélyben.* *Hungarológia* 3. A nyitrai nemzetközi nyelvészeti konferencia előadásai, 1992. szeptember 17–18. Nemzetközi Hungarológiai Központ, Budapest. 1993. 216–220; „Engedjétek hozzám jönni a szavakat”. Szókincsvizsgálat az erdélyi értelmiségiek körében. *Magyar Nyelv* 1996: 206–209; Kell tanítsuk? In: BALÁZS GÉZA – A. JÁSZÓ ANNA – KOLTÓI Ádám szerk., *Éltető anyanyelvünk.* Tinta Könyvkiadó, Budapest, é. n. 392–395; A kisebbségi magyarok nyelvi purizmusa. In: BENŐ ATTILA – FAZAKAS EMESE – SZILÁGYI N. SÁNDOR szerk., *Nyelvek és nyelvváltozatok.* Köszöntő könyv Péntek János tiszteletére 2. A Szabó T. Attila Nyelvi Intézet Kiadványai 4. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Kolozsvár, 2007. 194–199). A kisebbségi nyelvhasználatban elterjedt, a nyelvi kontaktus eredményezte változatokkal, a helyi nyelvjárásoknak a regionális köznyelvbe bekerült elemeivel, részben a bizonytalan nyelvismeret okozta helyi sajátosságokkal folyamatosan találkozva a normativitás, a helyes–helytelen megítélésének kérdése a kutató előtt is állandóan felvetődik. Elvezeti a nyelvváltozatokhoz való viszony, a nyelvi attitűd vizsgálatához (POSGAY ILDIKÓ, A nyelvjárások egyéni megítélése. In: SZABÓ GÉZA – MOLNÁR ZOLTÁN – GUTTMANN MIKLÓS szerk., IV. Dialektológiai Szimpozion. A BDTF Magyar Nyelvészeti Tanszékének Kiadványai V. BDTF Magyar Nyelvészeti Tanszéke, Szombathely, 2002. 246–249), végül a nyelvművelésnek a szakmán kívül is sokat vitatott problémaköréhez (POSGAY ILDIKÓ, *Nyelvi ideológiák és a nyelvművelés.* In: KLAUDY KINGA – DOBOS

CSILLA szerk., A világ nyelvei és a nyelvek világa. XV. Magyar Alkalmazott Nyelvészeti Konferencia. A MANYE Kongresszusok előadásai 2/1–2. MANYE – Miskolci Egyetem, Pécs–Miskolc, 2006. 2: 212–216). Dialektológiai munkássága elismeréseként 2018-ban Csúry Bálint-díjat kapott.

Az egyes emberek nyelvhasználattal kapcsolatos kérdéseinek megválaszolására, egy-egy nyelvi bizonytalanságnak a feloldására hivatott Nyelvművelő és Nyelvi Tanácsadó Osztály vezetőjévé 2003-ban nevezték ki az MTA Nyelvtudományi Intézetében, s ezt a feladatot nyugdíjazásáig ellátta. A névtudománnyal sem szakadt meg a kapcsolata – folyamatosan jelentek meg ilyen tárgyú tanulmányai, és hosszú ideig volt a névválasztást véleményező, engedélyező Utónév Bizottság vezetője is.

Mindeddig csak a kutató nyelvész tevékenységéről esett szó, de nem szabad elfelejtenünk, hogy Posgay Ildikó sikeres és hallgatói által kedvelt egyetemi oktató is volt. A Károli Gáspár Református Egyetemen 1996 óta vett részt a magyar szakos hallgatók képzésében: elsősorban dialektológiát tanított, a határon túli nyelvjárások kérdéseivel foglalkozó szemináriumokat tartott. Volt diákjai, szakdolgozói, a kutatói-oktatói pályán elindított, támogatott hallgatói ma is tisztelettel, szívesen emlékeznek tanárukra.

E rövid megemlékezés indításaként említettem, hogy megpróbálta az élet. 1995-ben váratlanul meghalt a férje, s ő három kisgyermekkel egyedül maradt. Az intézeti munkában kutatóként, vezetőként, egyetemi docensként is megállta a helyét, felnevelte gyermekeit – akik valamennyien értékes emberekké váltak, leánya követte az egyetemi oktatói pályán –, mosolyogva ment végig az úton. Az utóbbi években betegsége ugyan megakadályozta a mozgásban, de meg nem törte.

Őrizzük meg emlékezetünkben Posgay Ildikónak, a sokoldalú, sikeres kutatónak, a kedvelt egyetemi oktatónak, a színes-szíves egyéniségnek az alakját!

B. FODOR KATALIN

ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem

Vörös Ottó 80 éves

Aki ismeri Vörös Ottót, a máig tevékeny tudós tanárt, a határainkon túl is megbecsült kutatót vagy a fáradhatatlan méhészt, nehezen hiszi el, hogy idén december 10-én betölti a 80. életévét. Anyatanszéke, a szombathelyi Magyar Nyelvészeti Tanszék munkatársaiként köszöntjük intézményünk nyugalmazott oktatóját, szeretett kollégánkat.

Vörös Ottó nyelvészeti kutatásainak kezdete a pécsi főiskolai évekre tehető. A pécsi Tanárképző Főiskola diákjaként szülőfaluja, az őrségi Nagyrákos hagyományos gazdálkodásának ismeretanyagáról és szókincséről készített pályamunkát. Ekkor figyelt fel rá Végh József, az őrségi nyelvjárás tudós szakértője, akivel nem sokkal később már együtt vettek részt Vas megye földrajzi neveinek kutatásában és publikálásában. Vörös Ottó az 1982-ben megjelent vasi helynévgyűjtemény mintegy félszáz kutatópontjának adatait ellenőrizte s készítette elő közlésre. Egyetemi doktori értekezésének témája az őrségi hely-

nevek voltak (1973), kandidátusi értekezésében pedig vízrajzi köznevek szóföldrajzi és jelentéstani szempontú vizsgálatát végezte el (1994).

1974-től a Szombathelyi Tanárképző Főiskola (és utódintézményei) Magyar Nyelvészeti Tanszékén folytatta oktatói és kutatói munkáját. Ebben az időben került a tanszékre Guttman Miklós, Bokor József és Molnár Zoltán is, akiket jó érzékkel választott ki és hívott Szombathelyre Szabó Géza. Ekkoriban alakult ki az a tanszéki közösség, amelyet határon innen és túl azóta is úgy neveznek, hogy szombathelyi dialektológiai műhely.

Vörös Ottó a helynevek eredetének, művelődéstörténeti vonatkozásainak vizsgálata mellett elsősorban nyelvjárási, nyelvpolitikai, tudománytörténeti kérdésekkel, valamint a határon túli magyarok nyelvhasználatával és az anyanyelvi oktatás szerepének kérdésével foglalkozik. Emellett szülőföldjéhez kapcsolódó forráskiadványt, nyelvemléket is megjelentetett (NEMES-NÉPI ZAKÁL GYÖRGY, *Eörséghnek Leírása*. Szombathely, Örségi Baráti Kör, 1985; *Körmendi-kódex*. Körmend, Csaba József Honismereti Egyesület, 1996). Tanulmányaiiban hasznosítja mindazokat a tapasztalatokat, amelyeket Mariborban, Nyitrán, Pozsonyban és Révkomáromban szerzett.

A Tanár Úr különösen fontosnak tartotta, hogy nyugdíjba vonulása után tevékeny maradjon több vonalon is. A szombathelyi Magyar Nyelvtudományi Tanszék oktatói és tudományos munkáját ma is segíti előadásokkal, tanácsokkal, rendezvényeink előkészítésében való aktív részvételével. Közvetlen, szókimondó, őszinte egyénisége miatt mindenki tiszteli, aki ismeri. A hallgatók nagy számban látogatják a problémákra érzékeny előadásait, mert tőle mindig lehet valami újat tanulni. Az Örségben és Körmenden nemcsak nyelvészként és tanárként, hanem a Csaba József Honismereti Egyesület lelkes tagjaként és méhészként is ismerik. Szabadidejében szívesen gondolzza gyümölcsfáit. Természetesen legnagyobb örömet kis dédunokái jelentik neki, akikre rendszeresen vigyáz.

Vörös Ottó tanulmányai a szülőföld és az anyanyelv iránti szeretetről, a népi kultúra iránti érdeklődésről, valamint a határon túli magyarság ügye iránti elkötelezettségről valának. Segítőképz, a történelemben és néprajzban is jártas, sokoldalú kollégaként ismerjük. Harmonikus életében meghatározóak az örségi gyökerek, melyektől soha nem szakad el. A természet szeretete végigkíséri egész életét.

Kedves Tanár Úr! Kedves Ottó! Szeretettel gratulálunk 80. születésnapod alkalmából. További jó egészséget, töretlen alkotókedvet, sok kellemes szabadidős tevékenységet kívánunk Neked. Továbbá azt, hogy sokáig élvezhesd családot, barátaid, ismerőseid, tisztelőid szeretetét és figyelmét, mert Téged mindig jó emberek vesznek körül. És talán ez mindennél fontosabb. Isten éltesen sokáig!

HAJBA RENÁTA – TÓTH PÉTER
ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem